

bemutató résszel, az Országos Rabbiképző Intézet pedig a népi demokratikus országok egyedüli rabbinevelő intézetévé lépett elő.

Közosségről közösségre változott, hogy milyen mértékben elevenedett meg a háború utáni néhány évben a zsidó élet; ez nagyban függött az életben maradtak számától és a rendelkezésre álló anyagiaktól. Az anyagi eszközöknek három forrásuk volt: az életben maradtak személyes anyagi tartalékai, a külföldi zsidó szervezetek, mindenekelőtt pedig a Joint adományai, és a részleges kártérítési és jóvátételi programban megszerzett kintlevőségek.

Kártérítés, jóvátétel és kárpótlás

A túlélők életük és közösségük megújítását illetően nagy reményeket fűztek a háború utáni kormány együttérzéséhez. Legalábbis a felszabadulás utáni első időszakban meg voltak győződve róla, hogy a központi és a helyi kormányhatóságok jogilag és erkölcsileg megalapozottnak fogják tekinteni igényeiket. Az életben maradtak kártérítést követeltek az árjásított vagy elkobzott ingó és ingatlan vagyonukért; jóvátételt kívántak a zsidóellenes intézkedések folytán elszenvedett jogtalanságokért és sérelmekért, és végül kárpótlást, amellyel újrakezdehetik személyes és közösségi életüket.

A fegyverszünet utáni kormány, noha átérezte az üldözést túléltek helyzetét, a megkülönböztető törvények érvénytelenítésével és az állampolgárok jogegyenlőségének helyreállításával igyekezett kifejezni szembenállását a múlt zsidóellenes intézkedéseivel, politikai és gazdasági okok folytán nem teljesíthette az életben maradtak követeléseit. Először is a szovjet megszálló hatóságok, a nyíltan még nem hatalmon lévő baloldali radikális erőkkel együttműködve, Magyarország új politikai irányvonala állításán munkálkodtak. Ezért a lakosság gazdasági tekintetben való lecsendesítésében és a korábbi ellenfél irányában megnyilvánuló nemeslelkűségben voltak érdekelték. Sokan azok közül, akik a zsidó javak birtokába jutottak, a munkásosztályhoz tartoztak, az ő megnyerésükre a kommunista ügy iránt nagy erőfeszítések történtek. Az elkobzott zsidó vagyon visszaadását politikai megfontolásokon túl más okok is hátráltatták. A keresztények által megszerzett zsidó javaknak sok esetben az eredeti átszármazást követő néhány év alatt megváltozott a jellegük, az értékük vagy a tulajdonosuk; az új tulajdonosok közül sokan pénzt fektettek ezekbe a javakba, vagy jókora mértékben feljavították őket. Más esetekben öröklés vagy eladás folytán megváltozott a tulajdonos. Végül, de nem utolsósorban a zsidó javak birtokában lévő keresztények közül sokan maguk is szegények vagy éppen háborús káro-